

Duchowni ordynowani w latach 1539–1544 przez biskupów kujawskich: Łukasza Górkę i Mikołaja Dzierzgowskiego

*

Powstałe w ostatnich latach prace dotyczące święceń polskiego kleru w okresie średniowiecza i wczesnej epoce nowożytnej oparte są w dużej mierze na materiałach zgromadzonych w Archiwum Diecezjalnym we Włocławku. W przeciwieństwie do innych archiwów kościelnych, które albo w ogóle nie posiadają takich zabytków, albo też dysponują ledwie pojedynczymi przekazami oświetlającymi tę problematykę, archiwum włocławskie posiada obfity zbiór akt pozwalających prowadzić takie badania. Dla średniowiecznego okresu dziejów diecezji kujawskiej zachowała się seria miejscowych akt biskupich zawierających wykazy duchownych wyświęconych przez włocławskich ordynariuszy oraz ich sufraganów, zaś dla czasów nowożytnych – poza księgami czynności biskupich – również odrębne *libri ordinandorum* prowadzone przez biskupów pomocniczych¹. Z okresu przedtrydenckiego bardziej lub mniej obszerne wykazy ordynowanego kleru diecezji włocławskiej odnajdujemy w księgach czynności biskupich Krzesława z Kurozwęk i Wincentego Przerębskiego², Macieja Drze-

---

¹ Zob. W. Kujawski, *Archiwum Diecezjalne we Włocławku. Przewodnik po zasobach*, Studia Włocławskie 6(2003)501-526.

² Archiwum Diecezjalne we Włocławku (dalej: ADW), sygn. ABKP 011: *Akta działalności biskupów kujawskich i pomorskich. Akta biskupa Zbigniewa Oleśnickiego (1473-1480), Krzesława Kurozwęckiego (1494-1503) i Wincentego Przerębskiego (1503-1513)*.

wickiego i Jana Karnkowskiego³, Łukasza Górki i Mikołaja Dzierzgowskiego⁴, a także Andrzeja Zebrzydowskiego⁵. Zachował się również pojedynczy wykaz duchownych wyświęconych przez kujawskiego sufragana, biskupa Aleksandra Myszczyńskiego w 1516 r.⁶

Większość tych zabytków została wydana drukiem – ich edycję zapoczątkował ks. Witold Kujawski, który opublikował zawartość wykazów duchownych wyświęconych przez Krzesława Kurozwęckiego i Wincentego Przerębskiego⁷. Piszący te słowa wydał skromniejsze objętościowo rejestry kleru ordynowanego przez Macieja Drzewickiego⁸, Jana Karnkowskiego⁹ oraz Andrzeja Zebrzydowskiego, do naukowego obiegu wprowadzono również spis duchownych wyświęconych wiosną 1516 r. przez Aleksandra Myszczyńskiego¹⁰. W badaniach nad kujawskim klerem sięgnięto też ostatnio do zapoznanych przez historyków świadectw święceń duchowieństwa – jak dotąd udało się co prawda odnaleźć tylko kilka takich zabytków dotyczących duchownych kujawskich z końca XV stulecia, są one jednak cenne, gdyż zostały w nich wymienione osoby nieznanne z innych źródeł. Nic dziwnego, że dysponując tak solidną podstawą źródłową, historycy chętnie wykorzystują włocławskie archiwalia zarówno do badań nad duchowieństwem diecezji kujawskiej w późnym średniowieczu, jak i studiów o charakterze komparatystycznym, w których praktyka święceń na Kujawach była analizowana na tle innych diecezji¹¹. Niniejsze opracowanie jest kolejnym

³ ADW, sygn. ABKP 012: *Akta działalności biskupów kujawskich i pomorskich. Akta Macieja Drzewickiego (1513-1531) i Jana Karnkowskiego (1531-1537)*.

⁴ ADW, sygn. ABKP 013: *Akta działalności biskupów kujawskich i pomorskich. Akta Jana Karnkowskiego (1531-1537), Łukasza Górki (1538-1542), Mikołaja Dzierzgowskiego (1543-1546), Jana Drohojowskiego (1551-1557) i Jana Karnkowskiego (1567-1581)*.

⁵ ADW, sygn. ABKP 014: *Akta działalności biskupów kujawskich i pomorskich. Akta Andrzeja Zebrzydowskiego (1546-1551) i Jakuba Uchańskiego (1557, 1561-1562)*, (dalej: ABKP 014).

⁶ ADW, *Akta Konsystorza Generalnego Włocławskiego 5 (1515-1517)*, fol. 113r-113v.

⁷ W. Kujawski, *Wykaz święconych z najstarszej księgi akt działalności biskupów włocławskich (Kurozwęckiego i Przerębskiego – lata 1496-1511)*, Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne (dalej: ABMK) 72(1999)23-112.

⁸ K. Kaczmarek, *Święcenia duchowieństwa przez biskupa włocławskiego Macieja Drzewickiego w latach 1516-1529*, ABMK 104(2015)55-92.

⁹ Idem, *Duchowni ordynowani przez biskupa kujawskiego Jana Karnkowskiego w 1533 r.*, Roczniki Humanistyczne 64(2016)2,5-20.

¹⁰ Idem, *Święcenia duchowieństwa we Włocławku w 1516 r.*, Zapiski Historyczne 78(2013)4,103-117.

¹¹ Zob. głównie A. Gąsiorowski, *Święcenia w diecezji kujawskiej na przełomie XV i XVI wieku*, Roczniki Historyczne 67(2001)79-105; także A. Borek, *Święcenia duchowieństwa w późnośredniowiecznej Polsce: praktyka i jej uwarunkowania na przykładzie włocławskich wykazów święceń*, Studia Źródłoznawcze 52(2014)45-71.

przyczynkiem w tych studiach – przynosi ono wydanie oraz analizę zawartości kilku wykazów duchownych wyświęconych w latach 1539-1544 przez dwóch biskupów kujawskich: Łukasza Górkę oraz Mikołaja Dzierzgowskiego.

* * *

Łukasz Górka, syn kasztelana gnieźnieńskiego Mikołaja i Barbary z Kutna, na drogę kariery kościelnej wkroczył dopiero u schyłku swego życia. Choć został wcześniej osierocony przez ojca i wychowywał się pod opieką swojego stryja, biskupa poznańskiego Uriela, przez wiele lat nie dawał najmniejszych powodów do podejrzeń o chęć wstąpienia do stanu duchownego. Zajęty gromadzeniem kolejnych urzędów oraz pomnażaniem majątku budował pozycję najpotężniejszego magnata w Wielkopolsce i zdobywał wpływy na dworze królewskim. Zważywszy na jego wcześniejszą działalność, ogromnym zaskoczeniem dla otoczenia były podjęte przez Łukasza starania o biskupstwo we Włocławku, a później także zakończona niepowodzeniem walka o diecezję w Poznaniu i Krakowie, w końcu zaś przegrana przezeń z Piotrem Gamratem rywalizacja o stolicę arcybiskupią i tytuł prymasowski w Gnieźnie. Z zabiegów tych sukcesem zakończyły się wyłącznie starania Łukasza o godność biskupią na Kujawach – na początku 1538 r. pozyskał dla swych planów poparcie króla, w czerwcu tego samego roku otrzymał prowizję papieską, w sierpniu przyjął w Poznaniu wszystkie (niższe i wyższe) święcenia, po czym przejął rządy nad Kościołem na Kujawach¹². O jego działalności w charakterze pasterza diecezji włocławskiej wiadomo niewiele. Pewne jest, że bywał w niej rzadko – biograf Łukasza podaje, że swoje biskupstwo odwiedził on ledwie jeden raz i nie interesował się jego losem¹³. Stała w zasadzie nieobecność w diecezji (Łukasz Górka rezydował zwykle w Szamotułach lub Poznaniu) sprawiła, że do pomocy w jej zarządzaniu wykorzystywał swych sufraganów – wiadomo, że do 1540 r. funkcję tę pełnił biskup Aleksander Myszczyński, zaś po jego śmierci, w grudniu 1540 r., Łukasz Górka powierzył tę godność archidiakonowi włocławskiemu Janowi Dziaduskiemu¹⁴. Wiemy też, że biskup ufundował dla swej diecezji kilkaset egzemplarzy drukowanego

¹² Najpełniejszy jak dotąd biogram Łukasza Górki zestawil W. Dworzaczek, *Górka Łukasz h. Łodzian (1482-1542), wojewoda poznański, potem biskup kujawski*, w: *Polski Słownik Biograficzny* (dalej: PSB), t. 8, Wrocław 1950-1960, 409-412; w skróconej wersji: idem, *Górka Łukasz h. Łodzian (1482-1542), wojewoda poznański, potem biskup kujawski*, w: *Wielkopolski Słownik Biograficzny* (dalej: WSB), Warszawa-Poznań 1981, 219-220.

¹³ Ibidem, s. 220.

¹⁴ S. Chodyński, *Biskupi sufragani włocławscy*, Włocławek 1905, 32-33.

brewiarza, ale z uwagi na zgon (14 X 1542 r.) nie zdażył ich osobiście przekazać kujawskiemu Kościołowi¹⁵.

Zupełnie innym torem toczyło się życie i kariera kościelna jego następcy we Włocławku – biskupa Mikołaja Dzierzgowskiego. Wykształcony na Uniwersytecie Krakowskim szybko wszedł w szeregi stanu duchownego, a dzięki pracy w kancelarii królewskiej oraz protekcji wpływowych krewnych i przyjaciół zgromadził znaczące beneficja kościelne. W latach 40. XVI w. postąpił na urzędy biskupie: najpierw zajął diecezję chełmską (1541 r.), po śmierci Łukasza Górki otrzymał biskupstwo kujawskie (1543 r.), w końcu zaś objął arcybiskupstwo w Gnieźnie (1545 r.). W jego długiej karierze kościelnej, zmarł w styczniu 1559 r., rządy nad Kościołem kujawskim były więc bardzo krótkim, ledwie kilkuletnim, epizodem. Mimo to – inaczej niż Łukasz Górka – Mikołaj Dzierzgowski interesował się diecezją włocławską: przeprowadził jej wizytację, dla siebie i swoich następców wyjednał u króla przywileje, które w znaczący sposób wzmocniły pozycję biskupów kujawskich, starał się też (jednak bez większego powodzenia) położyć tamę szerzącemu się na Pomorzu luteranizmowi¹⁶.

Biorąc pod uwagę, że nasza wiedza o roli Łukasza Górki i Mikołaja Dzierzgowskiego w życiu diecezji kujawskiej jest tak naprawdę bardzo skromna, warto się przyjrzeć ich działalności w charakterze szafarzy święceń miejscowego kleru. Odnotujmy więc w pierwszej kolejności fakt osobistego udziału obu biskupów w akcji święceń duchowieństwa. Zarówno Łukasz Górka, jak i Mikołaj Dzierzgowski sami odprawili uroczystości, podczas których niższe i wyższe święcenia otrzymało w sumie blisko 100 duchownych. Łukasz Górka udzielił święceń dwukrotnie: po raz pierwszy uczynił to w Wielką Sobotę (5 kwietnia) 1539 r.¹⁷, po raz drugi zaś ordynował kler także w Wielką Sobotę (16 kwietnia) 1541 r.¹⁸. Niestety, źródło nie informuje, gdzie dokładnie zgromadzili się święceni przez Łukasza Górkę kandydaci, ale zważywszy na termin tych uroczystości nie można wykluczyć, że miejscem celebry była za każdym razem katedra we Włocławku. Jeśli podejrzenie to (pewności wszak nie ma) jest słuszne, trzeba by zweryfikować stanowczy i skrajny sąd W. Dworzaczka, który zarzucał Górcę, że ten ledwie jeden raz odwiedził swą biskupią stolicę.

¹⁵ Zob. J. Pirożyński, *Kontrakt zawarty przez Hieronima Wietora z biskupem Łukaszem Górką w roku 1541 w sprawie druku brewiarza dla diecezji kujawskiej*, Rocznik Biblioteki Narodowej 37/38(2006)75-78.

¹⁶ W. Pocięcha, *Dzierzgowski Mikołaj h. Jastrzębiec (ok. 1490-1559), arcybiskup gnieźnieński*, w: PSB, t. 6, Kraków 1948, 145-150; w popularnej formie także M. Topolska, *Dzierzgowski Mikołaj h. Jastrzębiec (zm. 1559), arcybiskup gnieźnieński*, w: WSB, 170.

¹⁷ ADW, ABKP 014, 58-59.

¹⁸ Ibidem, 96-97.

W dwóch rejestrach duchownych wyświęconych przez Łukasza Górkę odnajdujemy łącznie 58 osób, wśród których są sami prezbiterzy. To dość nietypowa sytuacja, bowiem obie uroczystości odbyły się – jak wiadomo – w Wielkie Soboty, a więc w tzw. kanonicznych terminach święceń, kiedy to przed biskupami stawało zwykle bardzo liczne grono kandydatów chętnych do przyjęcia wszystkich możliwych *ordines*. Fakt, że w bardzo popularnych terminach takich uroczystości biskup kujawski ordynował wyłącznie kapłanów, nasuwa podejrzenie, że w tych samych dniach jego sufragan udzielił święceń niższych od prezbiteratu. Takie rozwiązanie praktykowano w diecezji kujawskiej już wcześniej – wiadomo na przykład, że w Wielką Sobotę (11 kwietnia) 1517 r. biskup Maciej Drzewicki udzielił w katedrze włocławskiej święceń diakonatu, zaś jego sufragan w tym samym dniu i miejscu ordynował niewielkie (kilkuosobowe) grono akolitów¹⁹; możliwe więc, że w podobny sposób zorganizowano uroczystości w Wielkie Soboty w latach 1539 i 1541.

Jak to już wyżej odnotowano, łączna liczba ordynowanych przez Łukasza Górkę prezbiterów sięgnęła 58 osób. Niezwykle, że w tym gronie wyraźnie dominowali kandydaci spoza diecezji włocławskiej: na 19 kapłanów ordynowanych w Wielką Sobotę 1539 r. aż 13 pochodziło spoza diecezji kujawskiej, zaś w roku 1541 na 39 wyświęconych prezbiterów 24 przybyło po święcenia z zewnątrz. Łącznie więc na 58 osób ordynowanych przez Łukasza Górkę 38 duchownych wywodziło się spoza diecezji kujawskiej. Większość z nich pisała się z diecezji gnieźnieńskiej (23 osoby) i plockiej (13 wyświęconych), 1 kandydat deklarował pochodzenie z terenu diecezji poznańskiej, także 1 wyświęcony przez biskupa kapłan pochodził z diecezji łuckiej. Rejestr prezbiterów ordynowanych przez Łukasza Górkę może więc być doskonałym źródłem do badań nad mobilnością kleru u progu epoki nowożytnej – z dotychczasowych studiów widać bowiem wyraźnie, że migracje kleru za święceniami poza granice macierzystych diecezji były zwykle motywowane koniecznością pozyskania stałego źródła dochodów (beneficjum lub obietnicy wypłacania pensji przez osobę fizyczną bądź wspólnotę, np. radę miejską lub klasztor), często niemożliwych do uzyskania w najbliższym otoczeniu takich kleryków. W przypadku diecezji włocławskiej zjawisko takie miało miejsce zarówno w odniesieniu do duchownych z zewnątrz, przybywających na Kujawy za swymi patronami (zwykle szlachtą lub kanonikami tamtejszych kapituł), którzy wystawiali im niezbędne do osiągnięcia wyższych święceń prowizje, jak i w odniesieniu do kleryków z samych Kujaw, którzy podejmowali takie wyprawy do innych diecezji²⁰. Z badań nad święceniami kleru przez wło-

¹⁹ K. Kaczmarek, *Święcenia duchowieństwa przez biskupa włocławskiego Macieja Drzewickiego*, 74-75.

²⁰ Zob. K. Kaczmarek, *Dwa nieznanne średniowieczne świadectwa święceń*, *passim*.

łańskich ordynariuszy i ich sufraganów widać wyraźnie, że skala tego zjawiska była u schyłku XV i w pierwszej połowie XVI wieku bardzo duża²¹.

Inną od wyżej omówionych strukturę wewnętrzną mają rejestry duchownych wyświęconych przez biskupa Mikołaja Dzierzgowskiego. Z doby pontyfikatu tego hierarchy zachowały się trzy wykazy duchownych, którzy otrzymali święcenia 28 i 29 III oraz 12 IV 1544 r. W odróżnieniu od zapisków z okresu rządów biskupich Łukasza Górki w kancelarii biskupa Dzierzgowskiego tylko jeden raz zastosowano pełny formularz nagłówka informującego o uroczystości święceń – zapiska z dnia 28 III 1544 r. informuje o dacie święceń, ich szafarzu (biskup Dzierzgowski), miejscu celebry (katedra we Włocławku) oraz rodzaju udzielonych święceń (wyłącznie akolitów)²². Dwa pozostałe nagłówki informujące o święceniach z 29 III oraz 12 IV 1544 r. są znacznie uboższe w informacje i zawierają wyłącznie wiadomości o datach odprawionych uroczystości (sobota *Sicientes* oraz Wielka Sobota); nie ma w nich natomiast żadnych danych o miejscu i kościele, w których zgromadził się święcony kler, a także o osobie celebransa uroczystości²³. W tej sytuacji wyłącznie na zasadzie hipotezy przyjmuję, że podobnie jak to miało miejsce w dniu 28 III, także w tych przypadkach święcenia odbyły się we Włocławku, a osobą, która ich udzieliła, był kujawski ordynariusz.

Inaczej niż to miało miejsce w przypadku jego poprzednika Mikołaj Dzierzgowski ordynował duchownych na wszystkie stopnie, począwszy od akolitu aż do święceń kapłańskich. Pierwszy z tych rejestrów jest nadto dość nietypowy z uwagi na termin uroczystości – w piątek 28 III 1544 r. biskup wyświęcił we włocławskiej katedrze niewielkie, liczące 7 osób, grono akolitów. W trzech wskazanych wyżej dniach Mikołaj Dzierzgowski udzielił więc w sumie 63 święcenia, w tym: 15 święceń akolitu, 20 subdiakonatu, 18 diakonatu i 10 prezbiteratu. Wśród duchownych, którzy zostali przezeń ordynowani, można wyróżnić sporą grupę kleryków, którzy byli święceni wielokrotnie i w krótkim czasie odebrali kilka święceń w różnych sekwencjach. W analizowanych rejestrach odnajdujemy 22 takie osoby, które otrzymały 2 lub 3 święcenia w sekwencjach: akolit – subdiakon – diakon, akolit – subdiakon, subdiakon – diakon i diakon – prezbiterat; ich wykaz przynosi zamieszczona niżej tabela.

²¹ S. Olczak, *Diecezjanie płocki w poznańskich księgach święceń z przełomu XVI i XVII stulecia*, Studia Płockie 13(1985)91-112; por. także K. Kaczmarek, *Święcenia duchowieństwa przez biskupa włocławskiego Macieja Drzewickiego*, 66-67; idem, *Duchowni ordynowani przez biskupa kujawskiego Jana Karnkowskiego*, 12-16.

²² ADW, ABKP 014, 133.

²³ Ibidem, 133 i 135.

Tabela 1

Lp.	Dane osobowe	Stopień święceń	Data święceń
1.	Tomasz z Przedecza, syn Mikołaja	akolitat	28 III 1544
		subdiakonat	29 III 1544
		diakonat	12 IV 1544
2.	Józef z Rychłowic w diec. gnieźnieńskiej, syn Mikołaja	akolitat	28 III 1544
		subdiakonat	29 III 1544
		diakonat	12 IV 1544
3.	Maciej z Gostynina w diec. plockiej, syn Jakuba	akolitat	28 III 1544
		subdiakonat	29 III 1544
		diakonat	12 IV 1544
4.	Stanisław z Grąbca w diec. plockiej, syn Jana	akolitat	29 III 1544
		subdiakonat	12 IV 1544
5.	Andrzej z Brześcia, syn Prokopa	akolitat	29 III 1544
		subdiakonat	12 IV 1544
6.	Wojciech z Brześcia, syn Pawła	akolitat	29 III 1544
		subdiakonat	12 IV 1544
7.	Maciej ze Świącieńca w diec. plockiej, syn Stanisława	akolitat	29 III 1544
		subdiakonat	12 IV 1544
8.	Grzegorz z Gostynina (z Rudy?) w diec. plockiej, syn Stanisława	akolitat	29 III 1544
		subdiakonat	12 IV 1544
9.	Mikołaj z Chamska w diec. plockiej, syn Stanisława	akolitat	29 III 1544
		subdiakonat	12 IV 1544
10.	Stanisław z Morzyc, syn Jakuba	subdiakonat	29 III 1544
		diakonat	12 IV 1544
11.	Andrzej z Mogilnicy w diec. poznańskiej, syn Macieja	subdiakonat	29 III 1544
		diakonat	12 IV 1544
12.	Wojciech z Grochowa w diec. gnieźnieńskiej, syn Wojciecha	subdiakonat	29 III 1544
		diakonat	12 IV 1544
13.	Mikołaj ze Słupi w diec. poznańskiej, syn Grzegorza	subdiakonat	29 III 1544
		diakonat	12 IV 1544
14.	Jan z Łącka w diec. gnieźnieńskiej, syn Wojciecha	subdiakonat	29 III 1544
		diakonat	12 IV 1544
15.	Maciej z Mławy w diec. plockiej, syn Jakuba	subdiakonat	29 III 1544
		diakonat	12 IV 1544

Lp.	Dane osobowe	Stopień święceń	Data święceń
16.	Andrzej z Wiewieca, syn Urbana	subdiakonat	29 III 1544
		diakonat	12 IV 1544
17.	Stefan z Ostrowa w diec. płockiej, syn Jana	subdiakonat	29 III 1544
		diakonat	12 IV 1544
18.	Jan z Radziejowa, syn Marcina	subdiakonat	29 III 1544
		diakonat	12 IV 1544
19.	Stanisław Chadziński z diec. płockiej, syn Mikołaja	diakonat	29 III 1544
		prezbiterat	12 IV 1544
20.	Bartłomiej z Dąbia, syn Marcina	diakonat	29 III 1544
		prezbiterat	12 IV 1544
21.	Adam, kanonik regularny z klasztoru w Lubrańcu	diakonat	29 III 1544
		prezbiterat	12 IV 1544
22.	Antoni z Kasprala, syn Macieja	diakonat	29 III 1544
		prezbiterat	12 IV 1544

Biorąc pod uwagę powyższe obliczenia, można przyjąć, że w czasie trzech uroczystości odprawionych wiosną 1544 r. Mikołaj Dzierzgowski udzielił święceń 39 osobom. Podobnie jak miało to miejsce w przypadku jego poprzednika na stolicy biskupiej we Włocławku, była wśród nich liczna grupa przybyszów z innych diecezji. W największej liczbie (12 osób) byli to kandydaci do święceń z diecezji płockiej; 3 duchownych pochodziło z diecezji gnieźnieńskiej, po 1 reprezentowało diecezję krakowską oraz poznańską.

Wśród duchownych ordynowanych przez Łukasza Górkę i Mikołaja Dzierzgowskiego była stosunkowo nieliczna grupa przedstawicieli kleru zakonnego. Pierwszy z biskupów wyświęcił 5 zakonników, wśród których byli: 3 kanonicy regularni (2 z Kłodawy i 1 z Lubrańca), 1 benedyktyn z prezpozytury w Jeżowie, a także 1 franciszkanin z nieznanego klasztoru. Dokładnie taką samą liczbę zakonników ordynował też Mikołaj Dzierzgowski, jednak w przypadku rejestrów powstałych w jego kancelarii trudniej ustalić przynależność zakonną i afiliację klasztorną ordynowanych zakonników. Nie budzi wątpliwości przypisanie brata Adama wyświęconego w dniach 29 III – 12 IV 1544 r. na diakona i prezbitera do klasztoru kanoników regularnych w Lubrańcu. W przypadku pozostałych zakonników źródło podaje albo niepełne dane, albo też są to informacje ewidentnie błędne. Stanisław z Kościelca oraz Grzegorz z Bydgoszczy zostali określani mianem benedyktynów i przypisani do konwentu w Lubrańcu, gdzie jednak (zob. wyżej) funkcjonował klasztor kanoników regularnych. Wojciech z Poznania także został nazwany benedyktynem i wywieziono go z konwentu w Pelplinie

(gdzie był konwent cystersów), zaś przy Walentym z Gubina (? – K.K.) w diecezji włocławskiej nie ma żadnych określeń, które pozwoliłyby zidentyfikować jego obserwancję i przynależność konwentualną. W tej sytuacji byłbym skłonny podejrzewać, że pisarz biskupiej księgi podał poprawną lokalizację klasztorów zamieszkiwanych przez wyświęconych przez biskupa Dzierzgowskiego braci, zaś pomyłki, których się dopuścił, dotyczyły przynależności zakonnej konwentów w Lubrańcu oraz Pelplinie. Jeśli podejrzenie to jest zasadne, należałoby w konsekwencji przyjąć, że wiosną 1544 r. z rąk kujawskiego ordynariusza święcenia przyjęło 3 kanoników regularnych z Lubrańca, 1 cysters z Pelplina oraz 1 zakonnik (Adam z Gubina), o którego obserwancji i pochodzeniu klasztornym nie da się nic powiedzieć. Generalnie rzecz biorąc, wśród zakonników wyświęconych przez Łukasza Górkę i Mikołaja Dzierzgowskiego wyraźnie dominowali więc kanonicy z klasztoru w Lubrańcu, co bynajmniej nie zaskakuje – profesji z tego domu pojawiają się w dużej liczbie także w innych (wcześniejszych) rejestrach duchownych ordynowanych przez biskupów z Włocławka w pierwszej połowie XVI stulecia²⁴.

Z przedstawionych wyżej wyliczeń widać wyraźnie, że wśród duchownych wyświęconych przez Łukasza Górkę i Mikołaja Dzierzgowskiego dominowali duchowni przyjmujący *ordines maiores*, czyli subdiakoniat, diakonat i prezbiterat. W tej sytuacji trzeba rozważyć kwestię tzw. tytułu do wyższych święceń, wiadomo bowiem, że stający do nich klerycy musieli udowodnić, że posiadają stałe źródło dochodu, które gwarantuje im materialny byt²⁵. Z dotychczasowych badań nad święceniami duchowieństwa w późnośredniowiecznej Polsce wiadomo, że najmniejsza liczebnie grupa duchownych przyjmowała święcenia w oparciu o swój rodowy majątek, większa była liczba tych, którzy stawali do święceń dzięki posiadanym beneficjom, największe było zaś grono osób, które były ordynowane dzięki poręczeniu (provizji) pozyskanej od osób fizycznych bądź wspólnot (rad miejskich czy klasztorów)²⁶. Zobaczymy zatem, czy prawidłowości te mają zastosowanie także w przypadku analizowanych rejestrów. Przeprowadzone obliczenia prowadzą do następujących obserwacji. Z 58 kapłanów wyświęconych w 1539 r. przez biskupa Łukasza Górkę wyłączamy 5 zakonników, którzy mieli zabezpieczony byt przez swych klasztornych przełożonych. Z pozostałych 53 duchownych nikt nie wykazał, że posiada prawa do rodzowego majątku, 10 osób zadeklaro-

²⁴ W tej sprawie zob. K. Kaczmarek, *Święcenia zakonników w diecezji kujawskiej w I połowie XVI wieku*, Roczniki Humanistyczne 62(2014)2, 5-27.

²⁵ J. Zubka, *Tytuł kanoniczny do święceń dla duchowieństwa świeckiego*, Lublin 1935.

²⁶ Por. J. Wiesiołowski, *Środowiska kościelne i kultura*, w: B. Geremka (red.), *Kultura Polski średniowiecznej XIV-XV wiek*, Warszawa 1997, 260; także A. Gąsiorowski, *Święcenia w diecezji kujawskiej*, 91-93; A. Borek, *Święcenia duchowieństwa w późnośredniowiecznej Polsce*, 61.

wało, że ma „tytuł” do święceń wyższych zabezpieczony na jakimś beneficjum kościelnym, cała reszta zaś (czyli 43 ordynowanych kapłanów) przyjęła święcenia dzięki poręczeniom wydanym przez innych duchownych (głównie prałatów oraz kanoników włocławskich, w znacznie mniejszej liczbie także łowickich, płockich oraz poznańskich), a także przedstawiciele szlachty i miast. Podobne proporcje występują także wśród duchownych wyświęconych przez Mikołaja Dzierzgowskiego – żaden z nich nie przystąpił do święceń dzięki prywatnemu majątkowi, niewiele osób deklarowało posiadanie beneficjów, zaś zdecydowana większość stanęła przed biskupem zaopatrzona w prowizje od swych duchownych bądź świeckich patronów.

Analiza rejestrów duchownych wyświęconych pod koniec pierwszej połowy XVI stulecia przez biskupów kujawskich: Łukasza Górkę i Mikołaja Dzierzgowskiego potwierdza dotychczasowe obserwacje dotyczące praktyki święceń kleru w późnośredniowiecznej Polsce. Kler kujawski, a także kandydaci do święceń przybywający na Kujawy z innych diecezji byli ordynowani najczęściej w jednym z tzw. terminów kanonicznych – analizowane wykazy pochodzą z okresu Wielkiego Postu (głównie sobota *Sicientes* oraz Wielka Sobota). Bardzo skrupulatnie przestrzegano też zasady, wedle której do *ordines maiores* mogli stawać wyłącznie ci duchowni, którzy posiadali stałe źródła dochodów – w wykazach sporządzonych w kancelariach obu biskupów nie odnalazłem ani jednego przypadku odstępstwa od tej reguły. Podobnie jak to miało miejsce w przypadku duchownych wyświęconych przez innych biskupów, także klerycy ordynowani przez Łukasza Górkę i Mikołaja Dzierzgowskiego dysponowali zwykle poręczeniem wydanym przez wyższy kler diecezji włocławskiej lub miejscową szlachtę urzędniczą. Zawarta w aneksie edycja analizowanych spisów przynosi dane o święceniach blisko 100 duchownych nieznanymi z innych źródeł.

Aneks

Duchowni wyświęceni przez Łukasza Górkę i Mikołaja Dzierzgowskiego w latach 1539-1544

Or. Archiwum Diecezjalne we Włocławku, sygn. Akta Biskupów Kujawskich i Pomorskich 013: *Akta działalności biskupów kujawskich i pomorskich. Akta Jana Karnkowskiego (1531-1537), Łukasza Górki (1538-1542), Mikołaja Dzierzgowskiego (1543-1546), Jana Drohojowskiego (1551-1557) i Jana Karnkowskiego (1567-1581)*.

Podstawa wydania: A. Wolff, *Projekt instrukcji wydawniczej dla pisanych źródeł historycznych do połowy XVI wieku*, *Studia Źródłoznawcze* 1(1957)155-181.

s. 58

Sabbato Magno Paschae V Aprilis anno quo supra (5 IV 1539), per reverendissimum in Christo patrem et dominum dominum Lucam comitem a Gorka, Dei gratia

s. 59

episcopum Wladislaviensem in presbiteros sunt ordinati

(1) Petrus Stanislai Dambrowski dioecesis Plocensis, de consensu sui dioecesani, ad cetrum titulum canonicatus cathedralis Plocensis et parrochialis ecclesie in Zagrobya

(2) Marcus Petri Dambrowski dioecesis Plocensis, de licencia sui dioecesani, ad provisionem venerabilium dominorum Nicolai Trabski canonici Plocensis et Pauli Ponczkowski prepositi Gneznensis

(3) Joannes de Gostinin dioecesis Plocensis, de consensu sui dioecesani, ad provisionem generosi domini Petri Sczawinski subdapiferi terre Gostininensis

(4) Albertus Nicolai de Nagorki dioecesis Gneznensis, de licencia sui dioecesani, ad certum titulum parrochialis (ecclesie) in Grabow

(5) Andreas de Kuthno dioecesis Gneznensis de licencia sui dioecesani, ad certum titulum mansionarie perpetue in Radzieiow

(6) Martinus de Pieglowo dioecesis Plocensis, de licencia sui dioecesani, ad provisionem venerabilis domini Stanislai Stapowski, canonici Wladislaviensis

(7) Joannes Urbanowicz de Zeluyeschyna (?) dioecesis Gneznensis, de licencia sui dioecesani ad provisionem generosi domini Stanislai de Sokolow

(8) Martinus Joannis de Przedecz dioecesis Wladislaviensis, ad provisionem magnifici domini Joannis Vosnyeczski succamerarii et capitanei Lanciciensis

(9) Jacobus Martini de Strzelno dioecesis Wladislaviensis, ad provisionem venerabilis domini Joannis Vosniczki canonici Wladislaviensis

(10) Stanislaus Pauli de Camyensko dioecesis Gneznensis, de consensu sui dioecesani, ad provisionem venerabilis domini Joannis Parznyewski Wladislaviensis canonici

(11) Blasius Joannis de Fordon dioecesis Wladislaviensis, ad provisionem domini Marci Zukowski cantoris Wladislaviensis

s. 60

(12) Michael de Liubranyecz Ordinis Canoniorum Regularium Sancti Augustini

(13) Stanislaus Mathie de Radzieyow dioecesis Wladislaviensis, ad certum titulum ecclesie parrochialis in Grabye

(14) Stanislaus Blasii de Trabin dioecesis Posnaniensis, de licencia sui dioecesani, ad provisionem generosorum dominorum Stanislai et Luce Traubskich

(15) Mathias Bernardi de Myoduschy dioecesis Plocensis, de consensu sui dioecesani, ad provisionem generosi domini Valentini Orłowski iudicis terre Dobrzinensis

(16) Mathias Martini de Lanki dioecesis Gneznensis, de consensu sui dioecesani ad provisionem generosorum Valentini et Clementis heredes in Lanki

(17) Nicolaus Gregorii de Crocewo dioecesis Plocensis, de sui dioecesani licencia, ad provisionem reverendi domini Joannis Vithniski vicarii et officialis Plocensis

(18) Bartholomeus Mathie de Sapady dioecesis Gneznensis, de licencia sui dioecesani, ad provisionem venerabilis domini Joannis Wosnyczki canonici Vladislaviensis

(19) Albertus Joannis de Slupy dioecesis Vladislaviensis, ad provisionem generosi domini Laurentii Visoczki subdapiferi Brzestensis

s. 96

Sabbato Magno Pasche que fuit XVI Aprilis anno quo infra (16 IV 1541) per illustrissimum et reverendissimum in Christo patrem et dominum dominum Lucam comitem a Gorka, Dei gratia episcopum

s. 97

Wladislaviensem in presbiteros sunt ordinati

(1) Nicolaus Joannis de Smuschewo dioecesis Plocensis, ad provisionem venerabilis Andree Duchnyczski canonici Wladislaviensis, de consensu sui ordinarii

(2) Stanislaus Stephani de Barcziczo dioecesis Plocensis, ad provisionem generosorum dominorum Andree et Jaroslai heredum et collatorum in Płomykowo, de licencia sui ordinarii

(3) Jozephus Pauli de Juniwladislavia eiusdem dioecesis (sic!), ad provisionem magnifici domini Joannis de Coszcielec pallatini Brzestensis

(4) Stanislaus Joannis de Slakow dioecesis Gnesnensis, ad provisionem venerabilis domini Stanislai Stapowski canonici Wladislaviensis, ad provisionem sui ordinarii

(5) Lucas Martini de Stanowicze dioecesis Wladislaviensis, ad provisionem venerabilis domini Stanislai Obyezierski canonici Posnaniensis

(6) Michael Mathie de Probosczevicze dioecesis Plocensis, ad provisionem generosi domini Felicis Syrpski, de consensu sui ordinarii

(7) Clemens Stephani de Rudnik dioecesis Gnesnensis, ad titulum sui archidiaconatus in Unyeow

- (8) Stanislaus Nicolai de Vydawa dioecesis Gnesnensis, ad titulum ecclesie parrochialis in Vidawa
- (9) Paulus Joannis de Pyatek dioecesis Gnesnensis, ad provisionem venerabilis domini Joannis Radogoski canonici Calyschiensis, de licencia sui ordinarii
- (10) Andreas Aberti de Dobra dioecesis Gnesnensis, ad provisionem venerabilis domini Simonis Visoczski canonici Wladislaviensis, de consensu sui ordinarii
- (11) Blasius Valentini de Spital dioecesis Wladislaviensis, ad provisionem generosi Nicolai de Nyemoyewo iudicis et tribuni Juniwladislaviensis
- (12) Adam Joannis de Maiori Voczechovicze dioecesis Gnesnensis

s. 98

- ad titulum parrochialis (ecclesie) in Maiori Liesnicza, de licencia sui ordinarii
- (13) Andreas Joannis de Boliemow dioecesis Gnesnensis, ad provisionem venerabilis domini Stanislai Bonyeczski scholastici Varschoviensis, de consensu sui ordinarii
- (14) Jacobus Joannis de Stropuchow dioecesis Plocensis, ad provisionem honorabilis domini de Jezow ac nobilis Andree Stropuchowski, de consensu sui ordinarii
- (15) Bartholomeus Joannis de Wladislavia eiusdem dioecesis, ad provisionem venerabilis domini Marci Zukowski cantoris Wladislaviensis
- (16) Jacobus Pauli de Wladislavia eiusdem dioecesis, ad provisionem famatorum proconsulis et consulum Juniwladislaviensium
- (17) Albewrtus Joannis de Lyuthomyersko Gnesnensis dioecesis, ad provisionem generosi domini Andree Grabski castellani Crusficiensis, de licencia sui ordinarii
- (18) Joannes Stanislai de Novanyessowa eiusdem dioecesis, ad certum titulum sui altaris in ecclesia Culmensis
- (19) Albertus Alberti de Slussewo dioecesis Wladislaviensis, ad provisionem venerabilis domini Pauli Plotowski canonici Varmiensis ac plebani in Dibow
- (20) Bartholomeus Joannis de Croschyn dioecesis Wladislaviensis, ad provisionem venerabilis domini Joannis Vosnyczski Wladislaviensis canonici
- (21) Nicolaus Joannis de Vangrow dioecesis Luceoriensis, ad provisionem venerabilis domini Petri Pyotrkowski canonici Wadislaviensis, de consensu sui dioecesani
- (22) Joannes Pauli de Covalie dioecesis Wladislaviensis, ad provisionem proconsulis Albertii cum suis offidentibus civitatis Covalye
- (23) Albertus Mathie de Suchodol dioecesis Plocensis, ad provisionem

s. 99

- venerabilis domini Jacobi Paczinski canonici Wladislaviensis, de consensu sui ordinarii

- (24) Nicolaus Joannis de Nadjanow dioecesis Plocensis, ad provisionem venerabilis domini Joannis Vosniczki canonici Wladislaviensis, de licencia sui superioris
- (25) Simon Alberti de Pyatek dioecesis Gnesnensis, ad provisionem honorabilis domini Mathie Lubowyczski plebani in Chalyno, de consensu sui ordinarii
- (26) Mathias Stanislai de Isbicza dioecesis Wladislaviensis, ad certum titulum sue mansionarie in ecclesia Wladislaviensi
- (27) Gregorius Adami de Strugienycze dioecesis Gnesnensis, ad provisionem venerabilis domini Jeronimi Gawronski canonici Loviciensis, de consensu sui dioecesani
- (28) Mathias Joannis de Luthomyrsko Gnesnensis dioecesis, ad provisionem venerabilis domini Simonis Vysoczski canonici Wladislaviensis, de consensu sui ordinarii
- (29) Servacius Mathie de Jezow Ordinis Fratrum Benedictorum dioecesis Wladislaviensis
- (30) Gregorius Laurentii de Cziernykw dioecesis Gnesnensis (Ordinis) Canonicorum Regularium conventus Clodaviensis
- (31) Anthonius Gregorii de Clodawa dioecesis Gnesnensis (Ordinis) Canonicorum Regularium conventus Clodaviensis
- (32) Laurentius Jacobi de Zukov Ordinis Fratrum Minorum Sancti Francisci dioecesis Wladislaviensis
- (33) Stanislaus Joannis de Vietrzechowicze dioecesis Wladislaviensis, ad provisionem venerabilis domini Mathie Vargowski canonici Wladislaviensis
- (34) Joannes Jacobi de Godzianow dioecesis Gnesnensis, ad provisionem venerabilis domini Jeronimi Gawronski canonici Loviciensis, de licencia sui superioris

s. 100

- (35) Mathias Thome de Maslki dioecesis Gnesnensis, ad provisionem venerabilis domini Theophili Lukowski, de licencia sui ordinarii
- (36) Petrus Joannis de Crocewo dioecesis Plocensis, ad provisionem famatorum proconsulis cum consulibus civitatis ^(a), de consensu sui ordinarii
- (37) Petrus Nicolai de Chotunya dioecesis Wladislaviensis, ad titulum parochialis (ecclesie) in ^(b)
- (38) Albertus Martini de Uyasd Gnesnensis dioecesis, ad provisionem generosi domini ^(c) de Uyasd, de licencia sui ordinarii

---

^a nieczytelny rkp.

^b nieczytelny rkp.

^c nieczytelny rkp.

(39) Andreas Nicolai de Volborz Gnesnensis dioecesis, ad titulum parrochialis (ecclesie) in Dobrzin, de licencia sui ordinarii

s. 133

Feria quinta ante dominicam Iudica quo in ecclesia Dei introitus misse Letetur cor querentium dominum decantatur (28 III) 1544 reverendus in Christo pater et dominus Nicolaus, Dei gratia Vladislaviensis episcopus, sacros clericorum ordines minores generali celebrans, infrascriptos ad gradus accolitus ordinavit in ecclesia cathedrali Vladislaviensis

- (1) Thomas Nicolai dioecesis Vladislaviensis de Przedecz
- (2) Josephus Nicolai de Richlowicze dioecesis Gnesnensis, de admissione sui ordinarii
- (3) Joannes Petri de Nyeschewa dioecesis Vladislaviensis
- (4) Albertus Joannis de Brzeszcze dioecesis Vladislaviensis
- (5) Joannes Gregorii de Bodzanczyn Cracoviensis dioecesis, de admissione sui ordinari
- (6) Mathias Jacobi de Gosthynyn dioecesis Plocensis, de admissione (sui) ordinarii
- (7) Stephanus Thome de Cowale Vladislaviensis dioecesis

Item sabbato ante dominicam Iudica quo introitus misse in ecclesia Sicientes decantatur (29 III) 1544 infrascripti in accolitus ordinati fuerunt

s. 134

Accolithi

- (1) Stanislaus Joannis de Grambecz dioecesis Plocensis. de admissione sui ordinarii
- (2) Jacobus Thome de Rypyn Plocensis dioecesis, de admissione ordinarii sui
- (3) Benedictus Joannis de Orlowo dioecesis Gnesnensis, de admissione ordinarii (sui)
- (4) Andreas Procopii de Brzeszcze Vladislaviensis dioecesis
- (5) Albertus Pauli de Brzeszcze dioecesis Vladislaviensis
- (6) Mathias Stanislai de Swyaczynyecz dioecesis Plocensis, de admissione (sui ordinarii)
- (7) Gregorius Stanislai de Gosthynyn dioecesis Plocensis, de admissione (sui ordinarii)

(8) Nicolaus Stanislai de Chamsko dioecesis Plocensis de admissione (sui) ordinarii

Subdiaconi

(1) Stanislaus Jacobi de Morzycze dioecesis Vladislaviensis, ad provisionem venerabilis domini Andree Duchnyczki canonici Vladislaviensis

(2) Andreas Mathie de Mogilnycza dioecesis Posnaniensis, ad certum titulum parochialis (ecclesie) in Strumyen, de admissione sui ordinarii

(3) Albertus Alberti de Grochow dioecesis Gnesnensis, ad provisionem generosi domini Petri Grochowski subiudicis terre Lanciencis, de licencia sui ordinarii

(4) Thomas Nicolai de Przedecz dioecesis Vladislaviensis, ad provisionem venerabilis domini Joannis Vishoczki canonici et officialis Vladislaviensis

(5) Nicolaus Gregorii de Slupya Plocensis dioecesis, ad provisionem honorabilis domini Ade in Ostrowash et Bronislaw plebani necnon Stanislai Pyenyassek in Piekari heredis, de licencia (sui) ordinarii

(6) Joannes Alberti de Lanczk Plocensis dioecesis, ad provisionem venerabilis domini «Nicolai»^d Bartholomei Hyszczizki cantoris ecclesie Plocensis, de licencia sui ordinarii

(7) Mathias Jacobi de Gosthynym Plocensis dioecesis, ad provisionem venerabilis domini Marci Zukowski cantoris ecclesie Vladislaviensis, de licencia (sui) ordinarii

(8) Mathias Jacobi de Mlawa Plocensis dioecesis, ad provisionem generosi domini (e) Vicholski, de licencia sui ordinarii

(9) Andreas Urbani de Vyevyecz dioecesis Vladislaviensis, ad provisionem honorabilis Stephani plebani in Rudnya

(10) Stephanus Joannis de Ostrow dioecesis Plocensis, ad provisionem venerabilis domini Petri Kuklynski canonici Plocensis, de consensu sui ordinarii

s. 135

(11) Josephus Nicolai de Richlowycze Gnesnensis dioecesis, ad provisionem venerabilis domini Stanislai Szczawynski canonici Vladislaviensis, de consensu sui ordinarii

(12) Nicolaus Laurencii Vishoczki dioecesis Vladislaviensis, ad certum titulum canonicatus Cruswiciensis

(13) Joannes Martini de Radzeyow dioecesis Vladislaviensis, ad provisionem consulatus Radzieoviensis

^d wyraz przekreślony

^e nieczytelny rkp.

Diaconi

- (1) Stanislaus Nicolai Chodzynski dioecesis Plocensis, ad certum titulum mansionarie Raczianschensis, de consensu sui ordinarii
- (2) Bartholomeus Martini Dampski dioecesis Vladislaviensis, ad certum titulum parrochialium ecclesiarum in Dambye atque Swierczyno
- (3) Frater Adam Ordinis Sancti Augustini de Lubranycz diocesis Vladislaviensis, de admissione et consensu sui abbatis
- (4) Frater Stanislaus Andree de Coszelecz Ordinis Sancti Benedicti (sic!) in Lubranycz dioecesis Vladislaviensis, de consensu sui abbatis
- (5) Anthonius Mathie de Carshowycze dioecesis Vladislaviensis, ad provisionem venerabilis domini Petri Piotrkowski canonici Vladislaviensis

Presbiteri

- (1) Frater Valentinus Venceslai de Gubyn dioecesis Vladislaviensis, de consensu abbatis sui
- (2) Frater «Nicolaus»^f Gregorius Nicolai de Bidgostia Ordinis Sancti Benedicti (sic!) in Lubrancz dioecesis Vladislaviensis, de consensu sui abbatis
- (3) Frater Albertus Andree de Posnan Ordinis Sancti Benedicti (sic!) in Peplyn dioecesis Vladislaviensis, de consensu sui abbatis
- (4) Petrus Joannis Vyszczelski, ad certum titulum ecclesie parrochialis in Isdbycza dioecesis Vladislaviensis
- (5) Petrus Mathie de Byelawi, ad certum titulum vicarie Vladislaviensis, de consensu sui ordinarii archiepiscopi Gnesnensis

Sabbato Magno Pasche (12 IV) 1544**Subdiaconi**

- (1) Gregorius Stanislai de Ruda Plocensis dioecesis, ad certum titulum plebanatus in Ossyek Vladislaviensis dioecesis

s. 136

- (2) Nicolaus Stanislai de Chamsk Plocensis dioecesis, de consensu sui ordinarii, ad provisionem generosi domini Sieprzka (?)
- (3) Stanislaus Joannis de Grambcz dioecesis Plocensis, ad provisionem generosi domini Erasmi de Czethkow castellani Brzesthensis, de consensu et admissione sui ordinarii

---

^f wyraz przekreślony

- (4) Erasmus Shucharzewski diocesis Vladislaviensis, ad certum titulum parochialis ecclesie in Plonne
- (5) Mathias Stanislai de Swyaczynecz diocesis Plocensis ad provisionem generose domine Anne Craska, heredes in Drobnyn
- (6) Andreas Procopii de Brzeszcze diocesis Vladislaviensis ad provisionem venerabilis domini Dominici Camyenski canonici Vladislaviensis
- (7) Albertus Pauli de Brzeszcze diocesis Vladislaviensis, ad provisionem nobilis domini Joannis Goslyczki vicecapitanei Vladislaviensis

Diaconi

- (1) Venerabilis dominus Joannes Slawogorski diocesis Plocensis, de consensu sui ordinarii, ad certum titulum canonicatus Plocensis
- (2) Andreas Mathie de Mogilnycza diocesis Posnaniensis, de consensu sui ordinarii, ad titulum parochialis ecclesie in Strumyen
- (3) Mathias Jacobi de Gostynyn diocesis Plocensis, ad provisionem venerabilis domini Marci Zukowski canonici Vladislaviensis, de consensu sui ordinarii
- (4) Joannes Martini de Radzeyow diocesis Vladislaviensis, ad provisionem civium Radzeoviensis
- (5) Josephus Nicolai de Richlowicze diocesis Gnesnensis, de consensu ordinarii, ad provisionem venerabilis domini Stanislai Szczawinski canonici Vladislaviensis
- (6) Mathias Jacobi de Mlawa diocesis Plocensis, de consensu ordinarii, ad provisionem domini (*) Vicholski
- (7) Joannes Alberti de Lanczk diocesis Posnaniensis, de consensu sui ordinarii, ad provisionem venerabilis domini Bartholomei Hyszcziczki cancellarii ecclesie cathedrali Plocensis
- (8) Nicolaus Gregorii de Slupya diocesis Plocensis, de consensu ordinarii sui, ad provisionem honorabilis domini plebani in Ostrowasch
- (9) Albertus Alberti de Grochow diocesis Gnesnensis, de consensu sui ordinarii, ad provisionem generosi domini Petri Ponyathowski subiudicis terre Lanciciensis
- (10) Thomas Nicolai de Przedecz diocesis Vladislaviensis ad provisionem

s. 137

venerabilis domini Vischoczki canonici et officialis Vladislaviensis

- (11) Stanislaus Jacobi de Morzycze diocesis Vladislaviensis, ad provisionem venerabilis domini Andree Duchnychki archidiaconi Pomeranie in ecclesia Vladislaviensi

---

* nieczytelny rkp.

(12) Stephanus Joannis de Ostrow diocesis Plocensis, de consensu sui ordinarii, ad provisionem venerabilis domini Petri Kuklynski canonici Plocensis

(13) Andreas Urbani de Vievyecz diocesis Vladislaviensis, ad provisionem honorabilis domini Stephani in Brodny a plebani

Presbiteri

(1) Anthonius de Karspol diocesis Vladislaviensis, ad provisionem venerabilis domini Petri Piotrkowski canonici Vladislaviensis

(2) Stanislaus Badzynski diocesis Plocensis, de consensu sui ordinarii, ad titulum sue perpetue mansionarie in Racziansh

(3) Frater Adam Ordinis Sancti Augustini de Lubrancz, de consensu sui abbatis, ad titulum pauperitatis

(4) Stanislaus Joannis de Radzeyow diocesis Vladislaviensis, ad titulum parochialis ecclesie in Chelmcze

(5) Bartholomeus Martini de Dambye Vladislaviensis diocesis, ad titulum parochialium ecclesiarum in Dambye et Swierczyn

Bibliografia

1. Źródła

Archiwum Diecezjalne we Włocławku, sygn. ABKP 011: *Akta działalności biskupów kujawskich i pomorskich. Akta biskupa Zbigniewa Oleśnickiego (1473-1480), Krzesława Kurozwęckiego (1494-1503) i Wincentego Przerębskiego (1503-1513)*.

Archiwum Diecezjalne we Włocławku, sygn. ABKP 012: *Akta działalności biskupów kujawskich i pomorskich. Akta Macieja Drzewickiego (1513-1531) i Jana Karnkowskiego (1531-1537)*.

Archiwum Diecezjalne we Włocławku, sygn. ABKP 013: *Akta działalności biskupów kujawskich i pomorskich. Akta Jana Karnkowskiego (1531-1537), Łukasza Górki (1538-1542), Mikołaja Dzierzgowskiego (1543-1546), Jana Drohojowskiego (1551-1557) i Jana Karnkowskiego (1567-1581)*.

Archiwum Diecezjalne we Włocławku, sygn. ABKP 014: *Akta działalności biskupów kujawskich i pomorskich. Akta Andrzeja Zebrzydowskiego (1546-1551) i Jakuba Uchańskiego (1557, 1561-1562)*.

Archiwum Diecezjalne we Włocławku, sygn. *Akta Konsystorza Generalnego Włocławskiego 5 (1515-1517)*.

Kujawski W., *Wykazy święconych z najstarszej księgi akt działalności biskupów włocławskich (Kurozwęckiego i Przerębskiego – lata 1496-1511)*, Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne 72(1999)23-112.

2. Opracowania

- Borek A., *Święcenia duchowieństwa w późnośredniowiecznej Polsce: praktyka i jej uwarunkowania na przykładzie wrocławskich wykazów święceń*, *Studia Źródłoznawcze* 52(2014)45-71.
- Chodyński S., *Biskupi sufragani wrocławscy*, Włocławek 1905.
- Dworzaczek W., *Górka Łukasz h. Łodzia (1482-1542), wojewoda poznański, potem biskup kujawski*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. 8, Wrocław 1950-1960, 409-412.
- Dworzaczek W., *Górka Łukasz h. Łodzia (1482-1542), wojewoda poznański, potem biskup kujawski*, w: *Wielkopolski Słownik Biograficzny*, Warszawa-Poznań 1981, 219-220.
- Gąsiorowski A., *Święcenia w diecezji kujawskiej na przełomie XV i XVI wieku*, *Roczniki Historyczne* 67(2001)79-105.
- Kaczmarek K., *Duchowni ordynowani przez biskupa kujawskiego Jana Karnkowskiego w 1533 r.*, *Roczniki Humanistyczne* 64(2016)2, 5-20.
- Kaczmarek K., *Święcenia duchowieństwa przez biskupa wrocławskiego Macieja Drzewickiego w latach 1516-1529*, *ABMK* 104(2015)55-92.
- Kaczmarek K., *Święcenia duchowieństwa we Włocławku w 1516 r.*, *Zapiski Historyczne* 78(2013)4, 103-117.
- Kujawski W., *Archiwum Diecezjalne we Włocławku. Przewodnik po zasobach*, *Studia Włocławskie* 6(2003)501-526.
- Olczak S., *Diecezjanie płoccy w poznańskich księgach święceń z przełomu XVI i XVII stulecia*, *Studia Płockie* 13(1985)91-112.
- Pirożyński J., *Kontrakt zawarty przez Hieronima Wietora z biskupem Łukaszem Górką w roku 1541 w sprawie druku brewiarza dla diecezji kujawskiej*, *Rocznik Biblioteki Narodowej* 37/38(2006)75-78.
- Pociecha W., *Dzierzgowski Mikołaj h. Jastrzębiec (ok. 1490-1559), arcybiskup gnieźnieński*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. 6, Kraków 1948, 145-150.
- Topolska M., *Dzierzgowski Mikołaj h. Jastrzębiec (zm. 1559), arcybiskup gnieźnieński*, w: *Wielkopolski Słownik Biograficzny*, Warszawa-Poznań 1981, 170.

Summary

THE CLERGY ORDAINED IN THE YEARS 1539–1544
BY ŁUKASZ GÓRKA AND MIKOŁAJ DZIERZGOWSKI,
THE BISHOPS OF THE KUYAVIAN DIOCESE

The following paper researches the subject of ordination of clergy by two bishops from the Kuyavian Diocese (Łukasz Górka and Mikołaj Dzierzgowski) in the first half of the 16th century. Lists of the clergy ordained by these religious officials were entered in the aforementioned bishops' activity records that are being stored in the Archdiocesan Archive in Włocławek. Overall, in the years 1539-1544 about 100 persons were ordained to the minor and major orders by both bishops.

Key words: the Diocese of Włocławek, Bishop Lukas Górka, Bishop Nicolas Dzierzgowski, clergy, the 16th century, ordination.